

Denne artikel er publiceret i det elektroniske tidsskrift

Artikler fra Trafikdage på Aalborg Universitet

(Proceedings from the Annual Transport Conference at Aalborg University)

ISSN 1603-9696

www.trafikdage.dk/artikelarkiv

NT's mobilitetsindeks

Christopher Holland, Nordjyllands Trafikselskab, cho@ntmail.dk

Abstrakt

NT's mobilitetsindeks måler nordjydernes oplevelse af deres mobilitet i relation til en række forhold, som direkte eller indirekte har indflydelse på nordjydernes reelle muligheder for at komme fra A til B i hverdagen. NT ønsker med mobilitetsindekset i højere grad at få sat mobilitet på den politiske dagsorden og at bistå vores ejere, Region Nordjylland og de 11 nordjyske kommuner, i at skabe god mobilitet. Denne artikel opsummerer hovedresultaterne fra målingen af nordjydernes mobilitet i 2018 og giver eksempler på, hvad mobilitetsindekset bruges til.

Baggrund og formål

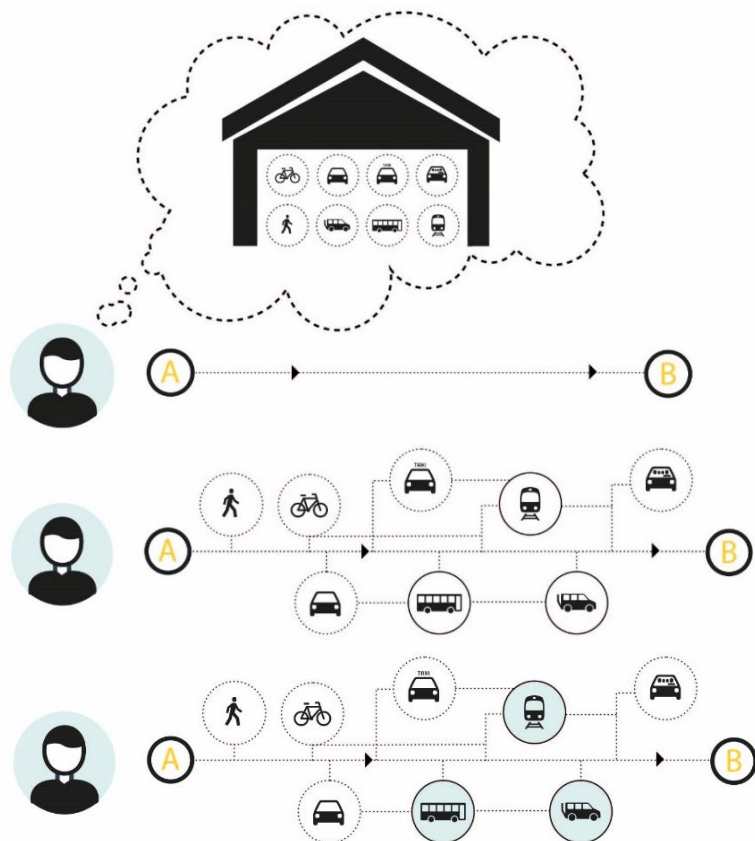
NT's Mobilitetsplan 2017-20 var den første store plan for Nordjylland, der tager sit afsæt i et nyt tankesæt, som blev introduceret i forbindelse med NT's forretningsplan i 2016. Nøgleordet er mobilitet. Mobilitet er vigtig for, at vi, som borgere og samfund, kan fungere, skabe vækst og være attraktive. Dette tankesæt er retningsgivende for NT.

NT ønsker at skabe bedre sammenhæng og mobilitet i regionen, når regionens borgere skal på arbejde, i skole, til hverdagsaktiviteter eller på familiebesøg. Vi anerkender, at der i vores region bor 600.000 mobilister med individuelle mobilitetsbehov, som skal understøttes af forskellige gode transporttilbud lige fra privatbil, taxa, samkørsel og delebiler til bus, tog og flextrafik. NT ønsker derfor også i højere grad at forstå, hvordan borgerne i forskellige dele af regionen oplever deres egen mobilitet, og hvor kollektiv trafik kan være en afgørende faktor til at forbedre mobiliteten. NT har derfor udarbejdet et mobilitetsindeks i samarbejde med Region Nordjylland og Aalborg Universitet.

NT ønsker med mobilitetsindekset i højere grad at få sat mobilitet på den politiske dagsorden og at bistå vores ejere, Region Nordjylland og de 11 nordjyske kommuner, i at skabe god mobilitet.

Hvad er NT's mobilitetsindeks?

NT's mobilitetsindeks måler nordjydernes oplevelse af deres mobilitet i relation til en række forhold, som direkte eller indirekte har indflydelse på nordjydernes reelle muligheder for at komme fra A til B i hverdagen. Mobilitetsindekset sætter fokus på geografiske og demografiske forskelle i nordjydernes oplevelse af mobilitet i Nordjylland. Mobilitetsindekset belyser, hvor NT, sammen med kommunerne og regionen, kan gøre en indsats for at forbedre nordjydernes oplevelse af deres transportmuligheder.

Oplevet mobilitet
- den årlige "temperaturmåling"
NT vil årligt "tage temperaturen" på hvordan borgerne oplever deres muligheder for at komme fra A til B.

Faktisk mobilitet - de reelle muligheder
Med data kan vi kortlægge hvilke muligheder borgerne reelt har for at komme fra A til B baseret på hvor i regionen de er bosat.

NT vil gerne forbedre mobiliteten i Region Nordjylland
Mobilitetsindekset kan forklare borgernes oplevede mobilitet og give en forståelse af hvor den kollektive trafik kan være en afgørende faktor.

Den overordnede ramme for NT's mobilitetsindeks.

Med mobilitetsindekset ønsker NT at kortlægge mobilitet ved at fokusere på både den objektive og den subjektive side af mobilitet:

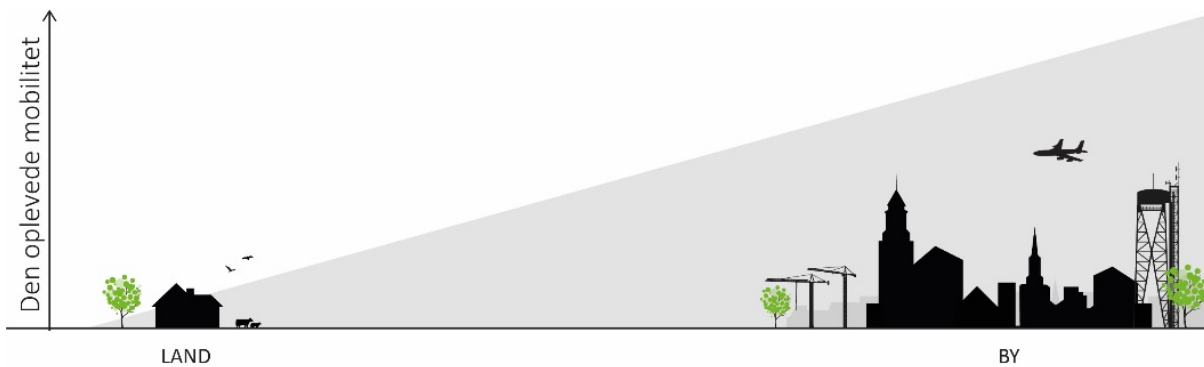
- Oplevet mobilitet; den mentale garage, de transportmidler vi oplever vi har adgang til
- Faktisk mobilitet: de bevægelser der finder sted og de faktiske forhold som påvirker vores transportadfærd

Da det skal være muligt at kortlægge geografiske og demografiske forskelle på den oplevede mobilitet, er det i NT's mobilitetsindeks muligt at skelne mellem by og land. Mobilitetsindekset opererer med følgende geografiske niveauer:

- Region
- Kommune
- 43 byer (2.000 indbyggere eller mere)
- 11 kommunale landdistrikter

På samme måde er det muligt at undersøge den oplevede mobilitet på tværs af aldersgrupper.

Datagrundlaget for NT's mobilitetsindeks opdateres én gang årligt. Udviklingen i nordjydernes oplevede mobilitet kan således kortlægges fra år til år, og tilsvarende kan effekten af mobilitetsfremmende tiltag på nordjydernes oplevede og/eller faktiske mobilitet løbende måles.

Mobilitetsindekset måler forskelle mellem by og land samt forskellige aldersgrupper.

Oplevet mobilitet

NT's mobilitetsindeks har fokus på nordjydernes oplevede mobilitet, som er baseret på en spørgeskemaundersøgelse. Indekset for oplevet mobilitet defineres ud fra et nøglespørgsmål med en række forklarende underspørgsmål. Nøglespørgsmålet er i spørgeskemaundersøgelsen formuleret således:

"Hvordan oplever du samlet set dine muligheder for at komme fra A til B?"

Respondenterne har besvaret nøglespørgsmålet ift. ture i deres faste dagligdag, ture ud over deres faste dagligdag og samlet set.

Underspørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen leverer bl.a. viden om nordjydernes transportbehov, transportvalg, transportvaner og bosætningspræferencer og bidrager til, at vi i højere grad bliver i stand til at kunne beskrive hvilke nordjyder, der oplever god eller dårlig mobilitet samt hvornår og hvorfor.

Sådan tolkes resultaterne for oplevet mobilitet

Værdien for oplevet mobilitet i et geografisk område er beregnet som en gennemsnitsværdi af alle besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen for det pågældende område.

En score på 0 betyder, at der er meget lav oplevet mobilitet. Dvs. at borgerne i det pågældende geografiske område oplever meget dårlige muligheder for at komme fra A til B.

En score på 10 betyder, at der er meget høj oplevet mobilitet. Dvs. at borgerne i det pågældende geografiske områder oplever meget gode muligheder for at komme fra A til B.

Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er repræsentative for Region Nordjylland på alder, køn, by og landdistrikter samt kommuner. Herudover er det muligt at sammenligne tendenser for den oplevede mobilitet på tværs af byer og landdistrikter.

Faktisk mobilitet

Mobilitetsindekset omfatter desuden en række nøgletal, der beskriver den faktiske mobilitet. Nøgletallene er baseret på tilgængelige data for en række forhold, som direkte eller indirekte har indflydelse på nordjydernes reelle muligheder for at komme fra A til B i hverdagen.

Muligheden for at aggregere robuste data på samme geografiske områder som den oplevede mobilitet har været afgørende i udvælgelsen af nøgletal. På denne måde er det muligt at kombinere disse data med den årlige "temperaturmåling" af nordjydernes oplevede mobilitet i regionen og foretage direkte sammenligninger mellem data om oplevet og faktisk mobilitet.

Oplevet mobilitet i Region Nordjylland

En gang om året vil NT "tage temperaturen" på, hvordan nordjyderne oplever deres muligheder for at transportere sig fra A til B.

Resultaterne fra "temperaturmålingen" i 2018 om nordjydernes oplevede mobilitet i Region Nordjylland viser, at:

- Nordjydernes oplevede mobilitet samlet set er 7,49
- Nordjydernes oplevede mobilitet på ture i deres faste dagligdag er 7,67
- Nordjydernes oplevede mobilitet på ture ud over deres faste dagligdag er 7,40.

Resultaterne viser, at oplevelsen af at være mobil kan variere afhængig af hvilke transportbehov man har og hvornår man har dem. Borgerne i regionen har således en højere oplevet mobilitet i forhold til deres faste ture til arbejde, i skole, til dagligvarekøb eller til faste fritidsaktiviteter sammenlignet med de mere sporadiske ture til f.eks. læge, tandlæge, venner og familie og restaurantbesøg. Denne variation gælder både for borgere i byer og landdistrikter og på tværs af aldersgrupper.

Variationerne i oplevelsen af at være mobil kan skyldes, at borgere ofte har en fast og velfungerende løsning på de faste ture i dagligdagen, mens de mere sporadiske transportbehov kan være sværere at planlægge - særligt hvis man ikke har adgang til bil og bor udenfor byen, hvor den kollektive trafikbetjening på disse tidspunkter kan være begrænset. Ca. 20% af alle familier bosat udenfor de 43 største byer i regionen har ikke adgang til bil, og det er således mange borgere, der kan være udfordrede i at komme fra A til B i områder eller på tidspunkter uden kollektiv trafikbetjening.

Fast dagligdag og ud over fast dagligdag

Borgerne er blevet bedt om at skelne mellem deres oplevelse af mulighederne for at komme fra A til B på ture i deres faste dagligdag og på ture ud over deres faste dagligdag.

Ture i den faste dagligdag omfatter følgende turformål:

- Arbejde/uddannelse
- Dagligvarekøb
- Aflevere og hente børn
- Faste ugentlige fritidsaktiviteter eller interesser

Ture ud over den faste dagligdag omfatter ture, der ikke foretages fast hver uge som f.eks.:

- Kulturarrangementer
- Læge og tandlæge
- Besøge venner og familie
- Restaurantbesøg

Hvordan oplever du *samlet set* dine muligheder for at komme fra A til B?

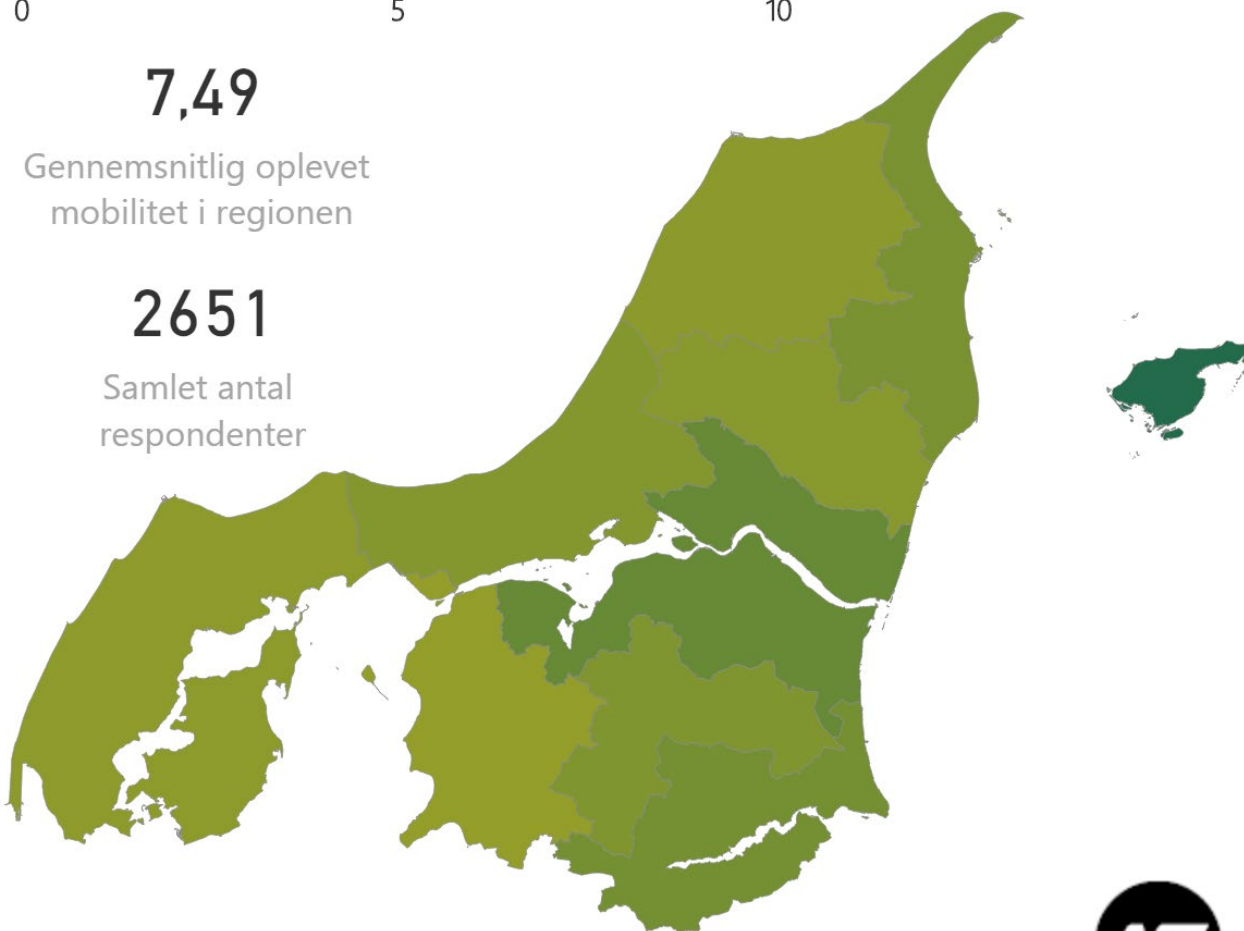

7,49

Gennemsnitlig oplevet mobilitet i regionen

2651

Samlet antal respondenter

Borgernes oplevede mobilitet fordelt på de 11 kommuner i Region Nordjylland

Kommune	Oplevet mobilitet - samlet	Oplevet mobilitet - fast dagligdag	Oplevet mobilitet - ud over fast dagligdag	Antal respondenter
Brønderslev Kommune	7,19	7,38	7,15	162
Frederikshavn Kommune	7,50	7,86	7,59	236
Hjørring Kommune	7,12	7,20	7,01	281
Jammerbugt Kommune	7,28	7,37	7,18	225
Læsø Kommune	9,30	9,30	9,00	20
Mariagerfjord Kommune	7,59	7,69	7,46	210
Morsø Kommune	7,09	7,78	7,14	74
Rebild Kommune	7,37	7,65	7,18	130
Thisted Kommune	7,07	7,27	7,04	184
Vesthimmerlands Kommune	6,96	7,33	6,84	183
Aalborg Kommune	7,88	7,99	7,76	946
Total	7,49	7,67	7,40	2651

Borgernes oplevede mobilitet samt antal respondenter fordelt på de 11 kommuner i Region Nordjylland.

Ovenfor ses nordjydernes oplevede mobilitet opgjort på kommuneniveau fra "temperaturmålingen" i 2018.

Geografiske forskelle på oplevet mobilitet

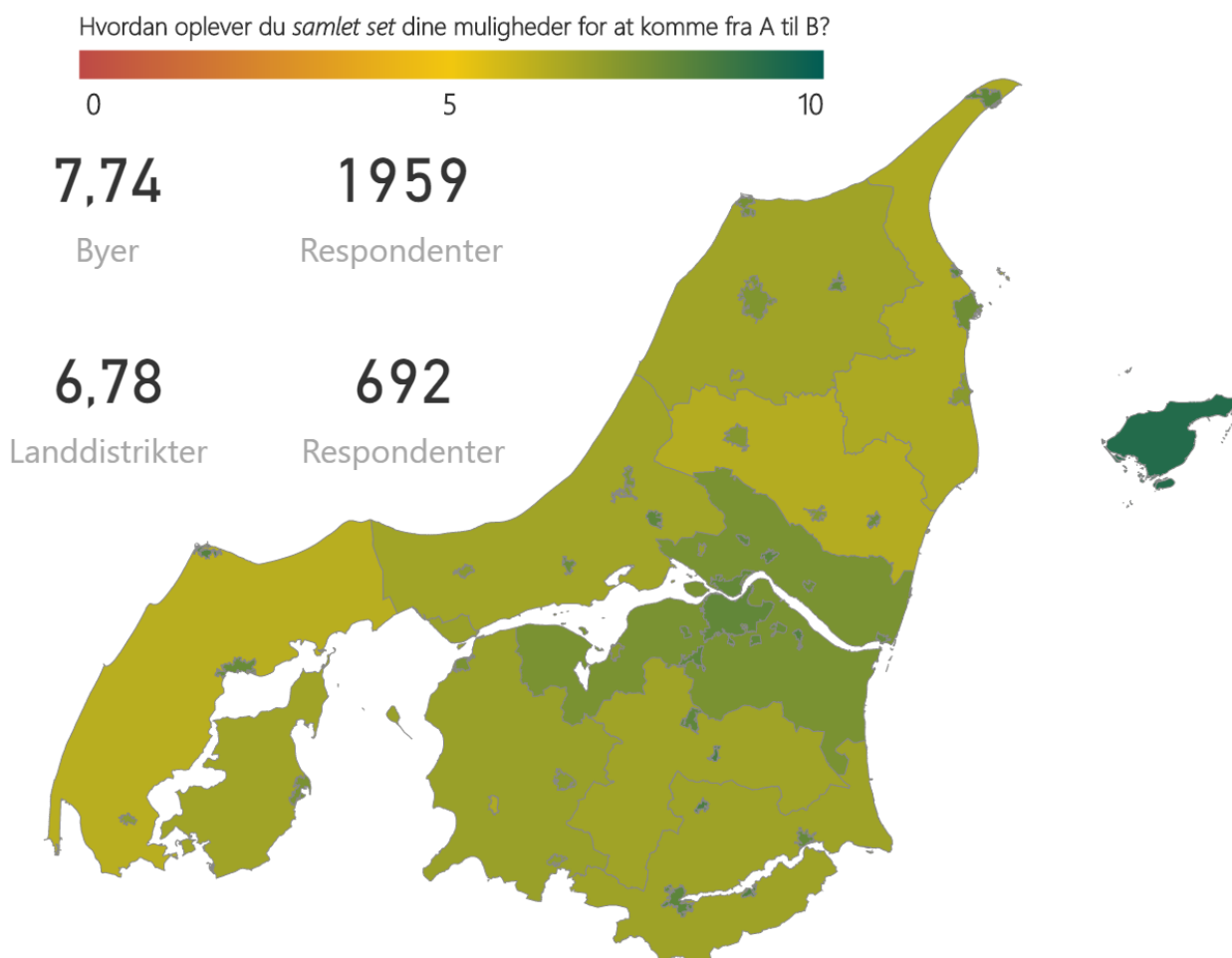
Der er væsentlige forskelle på nordjydernes oplevede mobilitet på tværs af de forskellige geografier i regionen:

- Borgere i Læsø Kommune og Aalborg Kommune har med 9,30 og 7,88 højest oplevet mobilitet
- Borgere i Vesthimmerlands Kommune og Thisted Kommune har med henholdsvis 6,96 og 7,07 lavest oplevet mobilitet
- Borgere i de 43 byer i regionen har en oplevet mobilitet på 7,74, mens borgere i regionens 11 landdistrikter har en oplevet mobilitet på 6,78.

Resultaterne viser således, at nordjyder bosat i de 43 største byer i regionen har en væsentlig højere oplevet mobilitet end nordjyder bosat udenfor de 43 største byer i regionen.

Herudover viser resultaterne, at der er væsentlig forskel på nordjydernes oplevede mobilitet på tværs af de 43 byer. Borgere i Skørping og Arden har højest oplevet mobilitet, mens borgere i Farsø og Vrå har lavest oplevet mobilitet. Det ses ligeledes, at det ikke nødvendigvis er borgere i de største byer – hvor udbuddet af transportmuligheder er størst – som har den højeste oplevede mobilitet.

Resultaterne viser ligeledes en forskel på nordjydernes oplevede mobilitet på tværs af de 11 landdistrikter. Borgere i Thisted Kommunes landdistrikter har lavest oplevet mobilitet, mens borgernes oplevede mobilitet i landdistrikter i Vesthimmerlands Kommune med 6,84 ligger over gennemsnittet for alle landdistrikter, selvom borgere i Vesthimmerlands Kommune har lavest oplevet mobilitet sammenlignet med øvrige kommuner.

Ovenfor ses nordjydernes oplevede mobilitet opgjort på byer og landdistrikter fra "temperaturmålingen" i 2018.

Demografiske forskelle på oplevet mobilitet

Der er væsentlige forskelle på nordjydernes oplevede mobilitet på tværs af aldersgrupper i regionen:

- Nordjyder i aldersgrupperne 55-64 og 65-74 år har med henholdsvis 7,72 og 7,87 højest oplevet mobilitet
- Nordjyder over 85 år og under 25 år har med henholdsvis 6,08 og 7,01 lavest oplevet mobilitet
- Nordjyder over 85 år og under 25 år har den største variation i oplevet mobilitet, når der skelnes mellem ture i fast dagligdag og ture ud over fast dagligdag.

Børn og unge samt ældre er oftest de aldersgrupper, der er særligt udfordrede i forhold til deres mobilitet. Det hænger naturligt sammen med, at man som ung ikke altid har adgang til bil og ofte er afhængig af sine forældre eller andre for at komme rundt til de daglige aktiviteter. Ligeledes bliver nogle ældre begrænset af funktionsnedsættelse, som kan give udfordringer i at komme fra A til B, herunder at køre bil.

Det kan være særligt udfordrende for unge og ældre i forhold til de sporadiske ture, hvor der ikke er kollektiv transport.

Aldersgrupper	Oplevet mobilitet - samlet set	Oplevet mobilitet - fast dagligdag	Oplevet mobilitet - ud over fast dagligdag	Antal respondenter
Under 25 år	7,01	7,31	6,79	230
25-34 år	7,35	7,74	7,23	293
35-44 år	7,43	7,59	7,34	391
45-54 år	7,34	7,66	7,40	479
55-64 år	7,72	7,83	7,70	462
65-74 år	7,87	7,91	7,74	524
75-84 år	7,55	7,58	7,33	220
85+ år	6,08	6,27	5,83	52
Total	7,49	7,67	7,40	2651

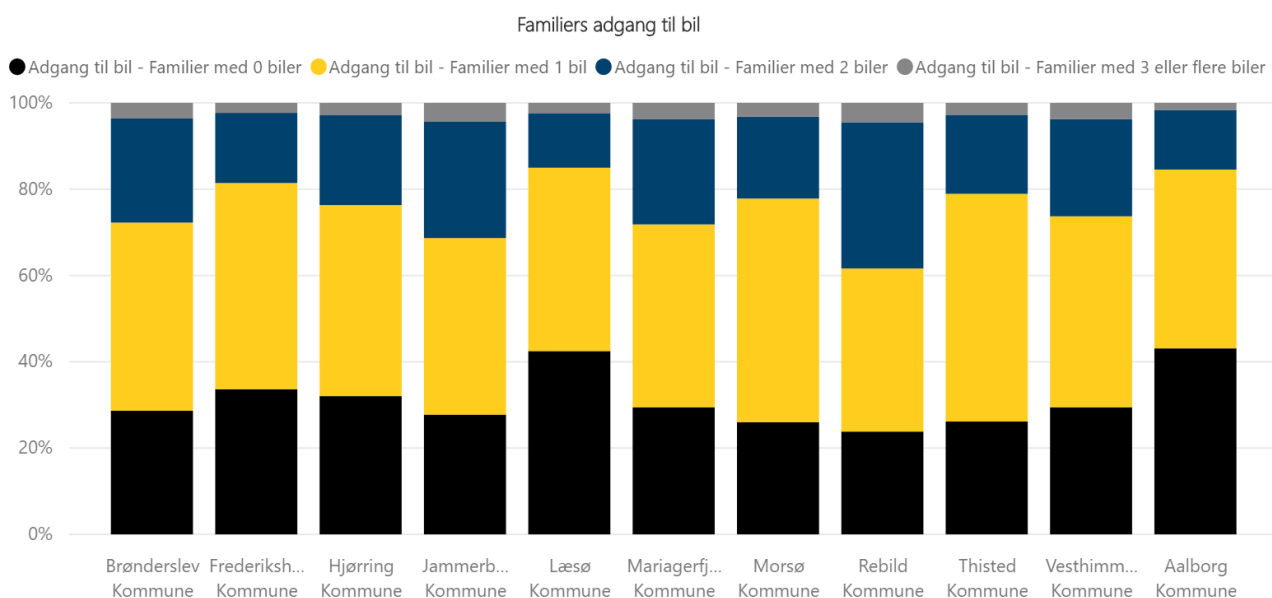
Ovenfor ses nordjydernes oplevede mobilitet opgjort på aldersgrupper fra "temperaturmålingen" i 2018.

Oplevet mobilitet og adgang til bil

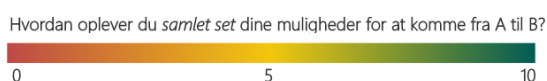
Nordjydernes adgang til transportmuligheder har stor betydning for oplevelsen af god eller dårlig mobilitet.

Korrelations- og regressionsanalyser af spørgeskemaundersøgelsens resultater om oplevet mobilitet viser, at adgangen til bil har størst sammenhæng med nordjydernes oplevelse af mobilitet. Adgangen til bil og det at have kørekort har ligeledes størst påvirkning af nordjydernes oplevede mobilitet, hvilket især er gældende for borgere i landdistrikterne. Borgere uden kørekort oplever således væsentlig lavere mobilitet end nordjyder med kørekort.

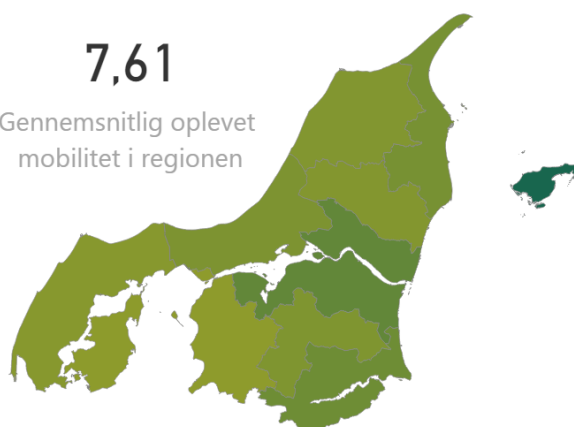
Data om bilrådighed fra Danmarks Statistik viser, at mellem 20% og 40% af familierne i den enkelte kommune i Region Nordjylland ikke har adgang til bil. Der er således et stort antal nordjyder, som er afhængig af andre transportformer, herunder kollektiv transport.

Nordjydernes adgang til bil opgjort på kommuner. Kilde: Danmarks Statistik, 2018.

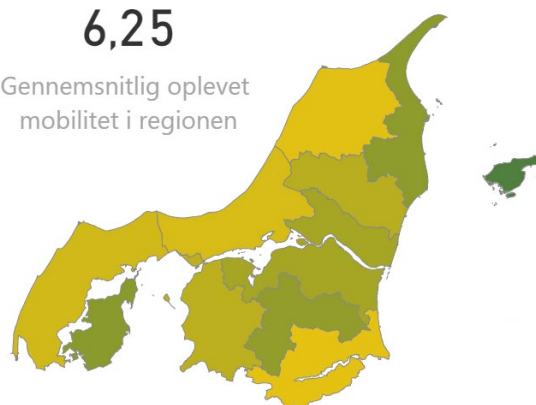
7,61
Gennemsnitlig oplevet
mobilitet i regionen

Respondenter med kørekort

6,25
Gennemsnitlig oplevet
mobilitet i regionen

Respondenter uden kørekort

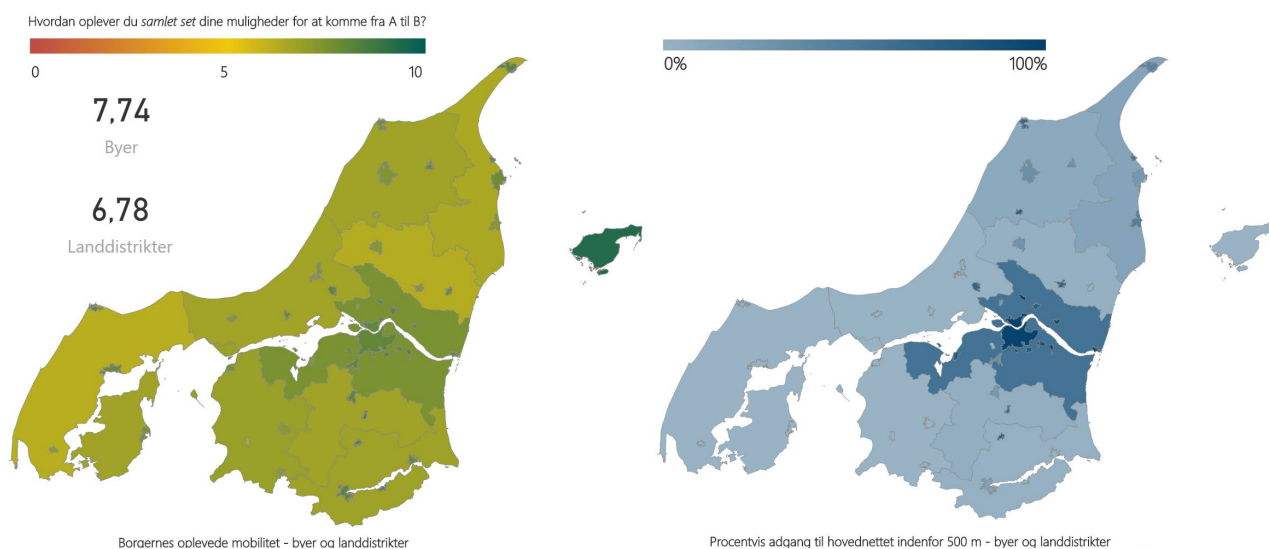
Ovenfor ses nordjydernes oplevede mobilitet opgjort på respondenter hhv. med og uden kørekort fra "temperaturmålingen" i 2018.

Oplevet mobilitet og adgang til kollektiv trafik

NT, Region Nordjylland og de nordjyske kommuner arbejder for at fastholde og udbygge det Nordjyske Hovednet som en rygrad i Nordjylland. Hovednettet skal sammen med Plustur sikre, at borgere og besøgende tilbydes en attraktiv transportmulighed mellem de større byer, fra landet ind til de større byer og internt i de større byer.

Figuren nedenfor viser, at der er en klar sammenhæng mellem nordjydernes oplevede mobilitet og deres adgang til hovednettet (korridorer med min. 1 afgang pr. time). Resultaterne fra mobilitetsindekset viser bl.a., at borgere i de tre kommuner med dårligst adgang til hovednettet i dag - Morsø, Thisted og Vesthimmerlands Kommune - har lavest oplevet mobilitet.

Resultaterne viser også, at borgere i byer oplever i langt højere grad god adgang til busser og tog end borgere i landdistrikter, hvilket afspejler de naturlige variationer i serviceniveau mellem by og land. Borgernes oplevede adgang til bus eller tog i den enkelte by eller det enkelte landdistrikt hænger dog ikke nødvendigvis sammen med den faktiske adgang til bus og tog.

Ovenfor ses nordjydernes oplevede mobilitet opgjort på byer og landdistrikter (til venstre) sammenlignet med nordjydernes adgang til NT's hovednet i byer og landdistrikter (til højre) fra "temperaturmålingen" i 2018.

Hvad bruges mobilitetsindekset til?

Mobilitetsindekset er et værktøj, som bl.a. bruges til at:

- Bidrage med nyttige data til rådgivning, planlægning af kollektiv trafik samt dialog med NT's ejere og kunder
- Prioritere hvor der (geografisk eller demografisk) skal gøres en indsats for at forbedre nordjydernes mobilitet
- Kortlægge hvor og hvordan NT bør arbejde for at forbedre og/eller synliggøre de kollektive trafikprodukter
- Evaluere mobilitetstiltag
- Sætte mobilitet på den politiske dagsorden.

I det følgende gives et par eksempler på anvendelsen af mobilitetsindekset i praksis.

Forbedret mobilitet i de vestlige kommuner

Mobilitetsindekset viser, at nordjyderne i de vestlige kommuner oplever en dårligere mobilitet end i resten af Nordjylland. Derfor ønsker Region Nordjylland, Morsø, Vesthimmerland, Thisted og Jammerbugt Kommuner at opgradere den kollektive trafik for give bedre transportmuligheder også for dem, der ikke har kørekort eller adgang til bil. Dette er særligt belyst i en temafolder med fokus på mobiliteten i de vestlige kommuner i Region Nordjylland.

Morsø, Thisted, Vesthimmerland og Jammerbugt Kommuner har sammen med Region Nordjylland afsat 16 millioner kroner ekstra til den kollektive trafik. Det betyder, at der fra midten af august i 2019 og 3 år frem, kører busser mellem de største byer i kommunerne hver dag fra tidlig morgen til sen aften - også i weekenden. Derudover bliver det gratis at benytte Plustur i en 3-måneders periode. Med Plustur kan nordjyden blive kørt med taxa eller minibus fra og til nærmeste knudepunkt/stoppested, så dem, der bor langt fra et stoppested, også får glæde af de mange ekstra busser.

Mobilitetsindekset vil blive anvendt i evalueringen af ovenstående tiltag.

Nordjyderne i Vest oplever dårligere muligheder for at komme fra A til B

25% af familierne i Thisted, Morsø, Jammerbugt og Vesthimmerland kommune har ikke adgang til bil. Samtidigt er der generelt dårligere adgang til den kollektive trafik om aftenen og i weekenderne. Nordjyderne i de 4 kommuner oplever en dårligere mobilitet på fritidsturene, da der er få alternativer til bil.

"Når vi får besøg fra København plejer jeg at sige, at de skal starte med at tjekke, hvornår bussen afgår til Thy fra Aalborg lufthavn. Der er nemlig mange flere flyafgange, end der er afgange med bus til Thy"

Else Østergaard Andersen, Leder af Nationalpark Thy

"Jeg har kort afstand til min uddannelse, så her er transport ikke et problem. Det er alle de ekstra ting, der sker i min hverdag, jeg har problemer med at komme frem og tilbage til, fordi busserne kører sjældent om aftenen og i weekenderne"

Rikke 19 år, Aabybro Jammerbugt Kommune

"Min søn har problemer med at komme i ungdomsklub, da busserne passer dårligt til andre byer end Aars og Farsø. Og jeg kan også føle mig afskåret fra omverdenen, når jeg gerne vil besøge vennerne i weekenden"

Heidi 43 år, Farsø Vesthimmerlands Kommune

Uddrag fra temafolder om den oplevede mobilitet i de vestlige kommuner i Region Nordjylland.

Øgning af kendskab til NT's produkter

Mobilitetsindekset giver viden om, hvordan nordjyderne oplever deres adgang til bus og tog. Denne viden gør det enklere at målrette markedsføring af kollektiv trafik til de områder eller aldersgrupper, hvor oplevelsen af adgangen til bus og tog afviger fra den faktiske adgang til bus og tog.

Mobilitetsindekset viser desuden, at kun ca. halvdelen af alle nordjyder kender til Flextur og kun ca. hver fjerde nordjyde kender til Plustur. Flextur bør være en transportmulighed, som alle oplever at have adgang til, og derfor bør kendskabet til et produkt som Flextur være højt.

Bus og tog

- **43% af respondenterne oplever at have god adgang til bus**
- Flest i Aalborg Kommune, færrest i Morsø Kommune
- Forskelle mellem borgere i byer og landdistrikter
- Flest under 25 år, færrest over 85 år
- **28% af respondenterne oplever at have god adgang til tog**
- Flest i Frederikshavn Kommune, færrest i Læsø Kommune
- Flest mellem 25 og 34 år, færrest over 75 år

Flextur

- **51% af respondenterne kender Flextur**
- 6% af respondenterne bruger Flextur
- Kendskabet til Flextur er ens på tværs af kommuner
- Kendskabet til Flextur er ens i byer og landdistrikter
- Kendskabet til Flextur er ens på tværs af aldersgrupper

Plustur

- **23% af respondenterne kender Plustur**
- 1% af respondenterne bruger Plustur
- Kendskabet til Plustur er ens på tværs af kommuner
- Kendskabet til Plustur er ens i byer og landdistrikter
- Kendskabet til Plustur er størst blandt respondenter under 25 år og over 65 år

Nøgletal om nordjydernes oplevede adgang til bus og tog samt kendskab til Flextur og Plustur fra "temperaturmålingen" i 2018.

Opskalering af mobilitetsindekset

Rammen for NT's mobilitetsindeks er ikke afgrænset til Region Nordjylland. Spørgeskemaundersøgelsen, som ligger bag den årlige "temperaturmåling" om oplevet mobilitet, kan gennemføres i andre geografiske områder. Tilsvarende kan der indsamles data for de udpegede nøgletal, der beskriver den faktiske mobilitet, for andre geografiske områder. Ønsker andre trafikelskaber eller andre aktører indenfor kollektiv trafik et værktøj som NT's mobilitetsindeks, er rammen for mobilitetsindekset således skalerbar til andre kommuner eller regioner.

Et landsdækkende mobilitetsindeks vil bl.a. kunne bidrage yderligere til at få sat mobilitet på den politiske dagsorden.